

Програма за I - IV клас

ЕВРОПЕЙСКИ УРОЦИ

Georg-Eckert-Institut BS78

1 170 606 6

ЕВРОПЕЙСКИ УРОЦИ

Програма за I–IV клас

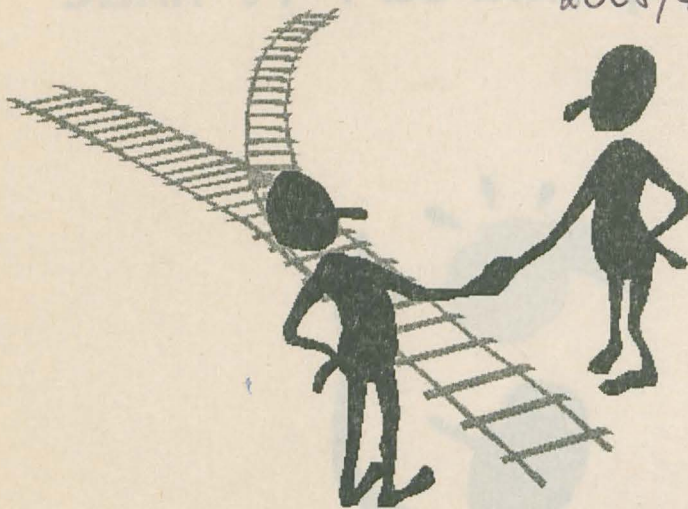

Фондация „Пайдея“
София, 2002

Bc 78

Georg-Eckert-Institut
für internationale
Schulbuchforschung
Braunschweig
- Bibliothek -

2008/442

*Настоящата публикация се издава с финансовата подкрепа
на Фондация „Отворено общество“-София*

ФОНДАЦИЯ
ОТВОРЕНО
ОБЩЕСТВО
СОФИЯ

© Фондация „Пайдея“, 2002
ул. Ангел Кънчев № 15, София 1000
paideia@mail.orbitel.bg
www.paideiafoundation.org

© Рага Дичева, художествено оформление

ISBN 954-90990-3-2

BG
2-2
(1, 2002)

Съдържание

Какво е Пайдея? 1

Какво са „Европейски уроци“? (представяне на проекта) 3

I. За евроинтеграцията и българското основно и средно образование 4

II. За гражданското общество и обучението по евроинтеграция 4

III. За проекта „Европейски уроци“ 5

1. За целите на проекта „Европейски уроци“ 5

2. За основните акценти в проекта „Европейски уроци“ 6

• Учебната програма „Европейски уроци“ 6

• Училищната мрежа „Европа в училище“ 6

• Квалификационните модули 6

• Публикациите на фондация „Пайдея“ 7

• Интернет страницата „Пайдея“ 7

IV. С какво този проект е уникален? 8

V. Защо е нужно обучението по „Европейски уроци“ 8

VI. Целеви групи 9

VII. Какво да очакваме от проекта „Европейски уроци“? 9

Учебна програма „Европейски уроци“ за начален етап 10

I. Общо представяне на учебната програма 11

II. Цели на обучението 12

III. Очаквани резултати на ниво учебна програма и IV. Учебно съдържание (теми, понятия, контекст и дейности) 13

IV.1. Възможности за междупредметни връзки 21

V. Специфични методи и форми за оценяване на постиженията 23

VI Методически указания по прилагане на учебната програма, предназначени за учителите – участници в проекта „Европейски уроци“ 24

• Гражданско образование – Държавни образователни изисквания (ДОИ) за учебно съдържание (начален етап) 24

• Човекът и обществото – Държавни образователни изисквания (ДОИ) за учебно съдържание (начален етап) 25

Партньори 26

Адреси и телефони за контакт 28

Какво е "Пайгея"?

Европейски зрени

В Древна Гърция се е смятало, че хармоничното физическо и духовно развитие е отличителна черта на свободния човек, защото реализира всички негови способности и възможности. Това специфично образование, което започвало от детска възраст и продължавало непрекъснато, древните гърци наричали „пайдея“. В процеса на пайдеята младият човек усвоявал постепенно онези знания и умения, които му помагали да участва пълноценно в гражданския живот. Ето защо, в онази епоха с понятието „пайдея“ се е свързвала представата за общо образование и култура, достойни за свободния човек.

Днес „Пайдея“ е лидерът на инициатива, чиято цел е да подкрепя контактите между България и останалите европейски страни в областта на образованието, адаптирането на българската образователна система към критериите на ЕС и включването на гражданското образование като интегрална част от учебното съдържание по отделните предмети в системата на българското начално и средно образование.

Процесът на присъединяване към Европейския съюз е дълъг и свързан с определени нагласи и познания в обществото. „Пайдея“ си поставя за цел да запознае широката общественост с идеите, структурите, институциите и историята на ЕС. Задължителен елемент на тази дейност е създаването на познания и практически опит в това отношение у най-младите – учениците, които в бъдеще ще определят общественото мнение и ще бъдат ръководители на българската политика и икономика. Затова въвеждането на европейската тема в училище е една от главните цели на фондация „Пайдея“.

Специалното внимание, което инициативата отделя на гражданското образование е обусловено от ситуацията, в която се намира България в момента. Процесът на евроинтеграция и сложната обстановка в региона ни поставят пред нови предизвикателства. Дългата изолация на страната ни лиши от най-основните познания в областта на гражданските права, пазарната икономика, историята на европейската култура и политика. Липсват ни и практически умения, които не са предмет на никоя дисциплина, без които обаче ще възникваме компетентни, но неспособни да посрещнат предизвикателствата на новата епоха млади хора.

Няма съмнение, че гражданското образование, разбирано като част от учебното съдържание на различни предмети, може да снабди учениците с необходимите им практически знания и умения за успех в едно съвременно общество с пазарна икономика.

За улесняване и по-голяма ефективност на работата по теми, Очакваните резултати на ниво учебна програма (Колона 1 и Колона 2) са представени в съответствие с реда на темите (Колона 3). Ядрата и Стандартите за учебно съдържание (Колона 1 и Колона 2) отговарят на нормативно приетите, съгласно Наредба № 2 от 18 май 2000 г., Държавни образователни изисквания за учебно съдържание, приложени по-долу.

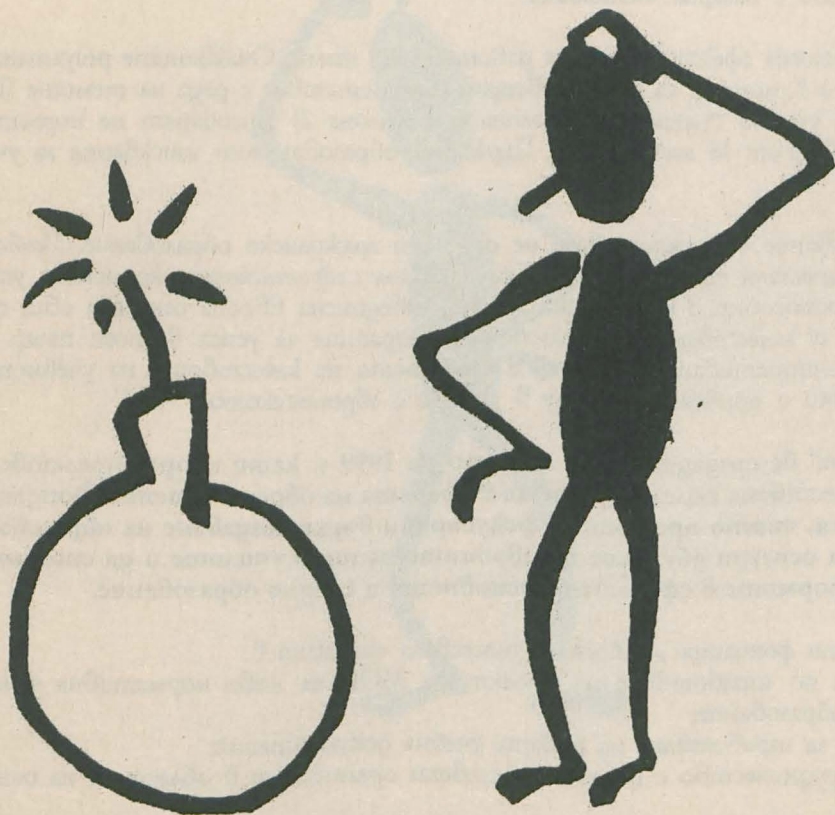
Българското образование се нуждае обаче не само от гражданско образование. *Учебното съдържание на съществуващите дисциплини трябва да се приведе в синхрон с европейското*, ако искаме утре децата ни да бъдат конкурентноспособни в европейски мащаб. Обединена Европа означава общ пазар на капитала и работната сила и качествено образование е гаранция за успех в този пазар. Затова една от главните цели на инициативата „Пайдея“ е издигането на качеството на учебното съдържание по отделните предмети и привеждането му в унисон с европейското.

Фондация „Пайдея“ бе създадена през лятото на 1999 г. като неправителствена, нестопанска организация в обществена полза, работеща в сферата на образованието. Фондацията е нефинансираща организация, чиито проекти са фокусирани върху създаване на образователна инфраструктура, която да осигури обучение по евроинтеграция в училище и да спомогне за успешното провеждане на реформите в сферата на основното и средно образование.

Със своите експерти фондация „Пайдея“ е участвала активно в:

- работни групи по изработване на проект на МОН за нова нормативна база на българското основно и средно образование;
- работни групи за изработване на новата учебна документация;
- експертно сътрудничество с неправителствени организации в областта на основното и средно образование.

Какво са "Европейски зрнци"?

I. За евроинтеграцията и българското основно и средно образование

От средата на 90-те години проблемът с адаптацията на българското основно и средно образование (като нормативна база, като програми, като технологически и административен ресурс) към образователните системи на страните-членки на Европейския съюз (ЕС) е най-сериозният въпрос пред политиката на българската държава в областта на образованието. В рамките на националната политика по уеднаквяването на образователните стандарти се извършиха сериозни и стратегически промени в системата на основното и средно образование. С приемането през 1999 г. на „Закона за степента на образование, общообразователния минимум и учебния план“ в общи линии приключи приемането на законодателния пакет, който регламентира реформата в българското училище. След като бяха изработени основните инструменти на реформата – Държавни образователни изисквания за учебно съдържание (Наредба №2 от 18 май 2000 г. за учебното съдържание), Учебни програми за предметите от задължителната и профилираната подготовка, от есента на 2000г. фактически започна нейното поетапно прилагане в системата на средното образование с влизането в сила на новия учебен план. Важен компонент от тези промени е включването на нова културнообразователна област като Обществени науки и гражданско образование в програмите на българското училище. Нейната цел е да разшири и фокусира знанието върху значимите проблеми на съвременността. Няма спор, че за съвременния българин един от най-важните аспекти на собствената му съвременност е свързан с евроинтеграцията. Ето защо изработването на **инфраструктура за обучение по евроинтеграция** в системата на българското училище (програми, учебни помагала, семинари за обучение на учители и др.) е сериозна инвестиция в няколко стратегически направления:

- Системата на основното и средно образование в най-голяма степен засяга непосредствено най-обемни части от гражданското общество. Ето защо, влиянието върху нея няма как да не произвежда стабилен ресурс, който може активно да въздейства върху ценностите на гражданското общество и който може сравнително ясно да бъде идентифициран и забелязан;
- Реформата в областта на основното и средно образование е важен елемент от пакета критерии, които България трябва да покрие, за да участва ефективно в преговорите за членство в ЕС. Ето защо, подкрепата за образователните реформи няма как да не бъде подкрепа за ефективната интеграция на България в европейските и евроатлантическите структури, за ефективната евроинтеграция на България;
- Сложният и дълъг процес на интегриране на България към ЕС се нуждае от адекватна и дългосрочна подкрепа от страна на българското обществено мнение. Образователните институции притежават ресурса да влияят *в дългосрочна перспектива* върху основните обществени ценности. Ето защо, обучението по евроинтеграция във всички етапи на образование в училище няма как да не създаде предпоставки за дългосрочно и осъзнато разбиране, а следователно – **за дългосрочна и осъзната подкрепа на процеса на европейска интеграция**. Подобна обществена подкрепа представлява достатъчно надеждна гражданска и демократична гаранция за евроинтеграционната политика на българското правителство.

II. За гражданското общество и обучението по евроинтеграция

Темата за Европа присъства активно във всички етапи на образование от новата културнообразователна област Обществени науки и гражданско образование. Тя присъства активно в Държавните образователни изисквания за учебно съдържание за начален етап по Гражданско образование и Човекът и обществото, а именно тези стандарти описват резултатите от началното обучение по Обществени науки и гражданско образование, получени чрез изучаването на учебните предмети Роден край (в I клас), Околен свят (в II клас) и Човекът и обществото (в III и IV клас). Няма спор, че без фундаменталното знание, което дават тези учебни предмети, нито без техния отработен педагогически опит, не може да има същинско образование за Европа. Но могат ли учебните програми

по отделните предмети да обхванат адекватно комплексното съдържание на евроинтеграцията днес? Могат ли учебните програми по отделните предмети да обхванат един жив и следователно – динамичен процес на промяна, какъвто е евроинтеграцията? Как учениците да бъдат адекватно информирани за света, в който живеят и ще живеят?

Най-ефективното средство, с което образователната система разполага, за да осигури на учениците адекватни стратегии за разбиране на комплексния характер на евроинтеграционния процес, за адаптация към неговата динамика, е изработването на *специализирана учебна програма*, фокусирана върху самия процес на евроинтеграция и мястото на България в него. За да може подобна програма да изпълни целите си, тя трябва да отговаря на няколко условия:

1. Обхватно учебно съдържание, съобразено със съответния етап на образование, включващо всички етапи на образование (начален, прогимназиален и гимназиален) и осигуряващо цялостност, ефективност и дългосрочност на процеса на обучение.
2. Специализирано учебно съдържание, което осигурява достъп до информация за динамиката на евроинтеграционния процес, за неговите основни принципи, за характера на европейското единство и глобализиращия се съвременен свят, за общите икономически и социални политики, за общото културно наследство и културните различия, за мястото на младия българин в този процес.
3. Комплексно учебно съдържание, което осигурява балансиран междупредметни връзки между предметите от областта Обществени науки и гражданско образование – Роден край, Околен свят, Човекът и обществото, История и цивилизация, География и икономика, предметен цикъл „Философия“, Свят и личност – и развива основните знания и умения, усвоени в рамките на тези предмети.
4. Процес на изработване на учебна програма, в който участват всички заинтересовани страни: гражданското общество, държавни и общински образователни институции, училища.

III. За проекта „Европейски уроци“

Проектът „Европейски уроци“ е фокусиран върху въвеждането на проблемите на евроинтеграцията в българското училище чрез създаване на комплексна образователна инфраструктура, която включва учебни програми, учебни помагала, изграждане на обхватна училищна мрежа и разработване на система за квалификация на учители. Проектът стартира през 2000 г. със създаване на Учебна програма за гимназиален етап „Европейски уроци“ и изграждане на Училищна мрежа „Европа в училище“.

1. За целите на проекта „Европейски уроци“

Общественото съгласие относно европейската интеграция на България създава ефективни предпоставки за предприемане на непосредствени конкретни стъпки по включване на важната проблематика около евроинтеграцията в учебните програми от културнообразователна област Обществени науки и гражданско образование. Проектът „Европейски уроци“ си поставя за цел:

- да създаде ефективни канали за влияние и налагане на иновативни практики от страна на неправителствените организации, а следователно и на гражданското общество, върху системата на основното и средно образование в България;
- да изгради мрежа от училища, необходима за успешното прилагане на програмата „Европейски уроци“, както и да набере релевантна информация за очакванията на участниците от осъществяването на програмата;
- да сложи началото на функционална мрежа от експерти и различни структури (неправителствени и държавни), работещи в областта на основното и средно образование, за включването на евроинтеграционната проблематика в културнообразователната област Обществени науки и гражданско образование;
- да фокусира вниманието на медиите (печатни и електронни, национални и регионални) към обучението по евроинтеграция в училище, като важен компонент на процеса на евроинтеграция на страната;
- да фокусира вниманието на общественото мнение върху системата на началното и средно образо-

вание и възприемането му именно като система, която е в състояние да произвежда *устойчив и дългосрочен ресурс на граждански и демократични ценности.*

2. За основните акценти в проекта „Европейски уроци“:

● Учебната програма „Европейски уроци“:

Учебната програма „Европейски уроци“ е фокусирана върху най-важните аспекти на процеса на евроинтеграция и тяхното отражение в съвременна България. Програмата за начален етап представя учебно съдържание, което цели да формира начални познания, свързани с гражданското образование и то именно през европейската тема. Учебната програма осигурява начален достъп до знание за основните аспекти на ежедневието в Европа, за основните права и задължения на човека в демократичната държава и институциите, които ги гарантират, за единството и многообразието в културното и природно наследство на Европа, за мястото и ролята на България в обединена Европа. Петте големи тематични ядра от *Програмата Европейски уроци за начален етап покриват изцяло Държавните образователни изисквания (ДОИ) за учебно съдържание по гражданско образование, като същевременно предоставят възможност за успешно осъществяване на междупредметни връзки както в областта Обществени науки и гражданско образование, така и с останалите културнообразователни области.*

С оглед на цялостното и успешно включване и реализиране на проекта „Европейски уроци“ в системата на българското образование, експертите от фондация „Пайдея“ изготвиха *Учебни програми за началната, прогимназиална и гимназиална степен на основното и средно образование.* По този начин обучението по евроинтеграция и гражданско образование може да обхване всички образователни нива, осигурявайки цялостност и ефективност на процеса на обучение.

● Училищната мрежа „Европа в училище“:

Училищната мрежа „Европа в училище“ включва Инспекторатите по образование на МОН и до момента 250 училища и над 2000 учители, които работят по проекта „Европейски уроци“. В рамките на училищната мрежа се осъществяват контакти с представители на образователните структури за обсъждане на конкретните проблеми на обучението в рамките на областта Обществени науки и гражданско образование. Създават се ефективни контакти от една страна, между МОН и училищата, както и между самите училища, а от друга, между образователните структури и експертите на фондация „Пайдея“. Тази многопосочност на контактите дава възможност за ползотворна обмяна на образователен опит и провокира активност за участие в провеждането на образователната реформа. Във връзка с това фондация „Пайдея“ осигурява на участниците в мрежата цялостен образователен продукт, включващ учебни помагала, квалификационни модули, справочна литература, актуална информация за финансиращи програми и конкурси в областта на основното и средно образование.

● Квалификационните модули

Реформите в учебния план, свързани с въвеждането на гражданското образование като интегрален елемент от културнообразователната област Обществени науки и гражданско образование, поражат нуждата от квалификация на експерти от инспекторатите, директори и учители в сферата на основното и средно образование. Ето защо, квалификацията е един от основните структурни елементи на проекта „Европейски уроци“, наред с необходимостта от осигуряване на учебни помагала, позволяващи прилагането на програмата за обучение по евроинтеграция. То е важна част от създаването на комплексна инфраструктура, осигуряваща система за обучение по евроинтеграция на инспектори от ИО, директори и учители.

Основната идея, заложена в системата за квалификация, е участниците в модулите да работят като *обучители* на свои колеги. Това гарантира цялостно и успешно квалифициране на всички учители от училищната мрежа „Европа в училище“ и тяхното реално и активно участие в процеса на образователни реформи. Реализирането на обучителните модули гарантира създаване на мрежа от квалифицирани преподаватели и експерти, които ще получат специфичен опит при работа с нов образователен продукт в системата на основното и средно образование. Квалификационният модул улеснява Инспекторатите по образование при реализацията на конкретни инициативи в рамките на реформите в училище и съдейства за установяване на по-тесни контакти между ИО и гражданското общество (общински власти, медиуми, НПО, училищни настоятелства и т.н.), което позволява в дългосрочен

план да се мобилизира местен ресурс за осъществяване на локални проекти в областта на образованието. Квалификационният модул, свързан с подготовка на учители от културнообразователната област Обществени науки и гражданско образование, осигурява по-висока ефективност на образователния процес в сферата на гражданското образование като представя актуалността и важността на темата за европейската интеграция.

● Публикациите по проект „Европейски уроци“

Ясно свидетелство за засиления интерес към проблемите на евроинтеграцията е както нарастващият брой публикации, така и задълбочаващото се профилиране на този интерес, на което съответства появата на все повече сериозни публикации по конкретни аспекти на евроинтеграцията. Сред тези общи тенденции обаче, използваемата в образователния процес литература си остава крайно ограничена за момента по две основни причини: от една страна – твърде скромният брой публикации, адаптирани специално за основното и средно училище, обикновено са в символични тиражи и разпространението им (обикновено некоммерсиално) не позволява да се задоволи търсенето на този тип литература, а от друга – относително по-лесно откриваемите в търговската мрежа публикации (монографии и учебници за ВУЗ) не съответстват на нуждите на основното и средно образование, което налага преподавателите допълнително да подбират и адаптират различни текстове. Сравнително ограничената достъп на учителите до глобалната мрежа прави на този етап динамичните решения на проблема, свързани с информационните технологии, относително неефективни в национален мащаб, извън малкото на брой развити градски центрове.

След редица обсъждания в рамките на мрежата „Европа в училище“ бяха набелязани най-необходимите за ефективно прилагане на програмите „Европейски уроци“ публикации. На този етап на проекта предимство се дава на *методическите публикации*, които напълно липсват, а в същото време са жизнено важни за приложението на програмата. Тази група публикации включва изготвените *Учебни програми за начален, прогимназиален и гимназиален етап на образование*, както и *Учебно разпределение за всяка от образователните степени*.

Учебното разпределение цели да подпомогне и улесни работата на учителя по предметите от предметната областта Обществени науки и гражданско образование. То дава възможност оптимално да се координира разпределението на темите от програмата „Европейски уроци“ – както в различните класове, така и между различните предмети. По този начин се постига максимална ефективност на обучението и се създават нови възможности за реално осъществяване на междупредметни връзки, които са характерен белег за високо развитие на образователния процес.

Редом с групата от методически публикации екипът на фондация „Пайдея“ изготви *Енциклопедичен справочник за учителя „Европейски уроци“*, който покрива всички основни понятия и теми, заложи в програмата „Европейски уроци“. Справочникът е крайно необходим за успешната работа по програмата, тъй като предоставя систематизирана и изчерпателна съдържателна информация за най-важните понятия, за основните европейски институции, за принципите на работата им и връзките между тях, за хронологията на европейското сътрудничество и т.н.

Предвижда се изготвяне на поредица от помагала, специално предназначени за началния и прогимназиален етап, и съобразени с тяхната специфика.

● Интернет страницата на фондация „Пайдея“ (<http://www.paideiafoundation.org>)

Ефективното и успешно функциониране на училищната мрежа „Европа в училище“ се осигурява и допълва от Интернет страницата на фондация „Пайдея“ (<http://www.paideiafoundation.org>). В нея може да намерите актуална информация за съдържанието и целите на проекта „Европейски уроци“, учебните програми „Европейски уроци“. Представени са училищната мрежа, основните български институции и нормативни документи в областта на образованието, както и информация за основните документи на Европейския съюз и Съвета на Европа във връзка с евроинтеграцията и образованието.

Важна роля за активното и ползотворно функциониране на училищната мрежа играе *електронният бюлетин „Пайдея“*, включващ:

- информация за актуални конкурси за проекти в сферата на образованието;
- информация за финансиращи образованието организации;
- информация за одобрените от МОН учебници от културнообразователна област Обществени

Европейски уроци

науки и гражданско образование;

- представяне на отделните учебници от авторите им и от съответните издателства;
- изчерпателна библиография по въпросите на евроинтеграцията;
- представяне на отделните училища от мрежата „Европа в училище“;

IV. С какво този проект е уникален?

Съществуват най-малко два вида причини, които правят проекта уникален:

1. Съдържателни

Цялостна структура на обучение по евроинтеграция в училище не съществува никъде до този момент в Европа. Ето защо, подобна инициатива няма как да не бъде разпозната като принос в създаването на устойчиви структури, която да информира *целенасочено* обществото за характера на ЕС и така да формира *адекватен хоризонт на очакванията*, свързан с бъдещото членство в ЕС.

2. Организационни

Никога до сега в България изработването на учебна програма не е било дело на съвместните усилия на всички заинтересовани от учебния процес: гражданско общество, държавни и общински образователни институции, учители и ученици. Участието на специалисти от различни области (философия, история, география и педагогика) дава достатъчни гаранции за интердисциплинарен подход в учебната програма за една толкова очевидно комплексна тема като евроинтеграцията. Ето защо, опитът на „Европейски уроци“ може да бъде много полезен за организационната готовност на образователната система да функционира ефективно в условията на публичен и демократичен дебат.

V. Защо е нужно обучение по „Европейски уроци“?

1. Наличието на непознато през последните десетилетия обществено съгласие в България относно интегрирането на страната в ЕС, както и промяната в нормативната рамка на основното и средно образование създават уникални условия за предприемане на непосредствени конкретни стъпки за стартиране на обучение по евроинтеграция в училище през учебната 2002-2003 г.

2. Според официалния календар на МОН от есента на 2000 г. започна поэтапното прилагане на новия учебен план в областта на основното и средно образование: за учениците от IX клас – от учебната 2001-2002 г., за учениците от I и V клас – от учебната 2002-2003 г.

3. В рамките на началния, прогимназиалния и гимназиалния етап на основната и средната образователна степен съществуват достатъчно количество часове, предназначени за свободнoизбираема и задължителноизбираема подготовка, които могат да бъдат използвани за обучението по евроинтеграция.

4. Новата нормативна рамка на основното и средно образование дава достатъчно възможности за разгръщане на обосновани и промислени местни и регионални инициативи за обучение: съдържателно разработени и организирани от училището, утвърдени и координирани от регионалните инспектори, институционално обезпечени от МОН и общинските власти.

5. Със стартирането на преговорите за членство на България в ЕС в края на 1999 г. фактически започна реалният процес на интегрирането на страната към икономическите, политическите, юридическите и образователните стандарти на ЕС. Ето защо, организирането на обучение, което информира учениците за основните принципи на обединена Европа, за нейните институции, за общата икономическа и социална политика, няма как да не бъде подкрепено от официалните институции (национални и местни), натоварени да реализират евроинтеграцията на България.

6. Със стартирането на процеса на преговори се разшири достъпът на България до различни фондове на ЕС. Това обстоятелство създава реални предпоставки за допълнително финансиране на учебни програми, които повишават информираността на обществото за ЕС.

VI. Целеви групи

Целевите групи, към които е насочен проектът „Европейски уроци“, са най-общо две:

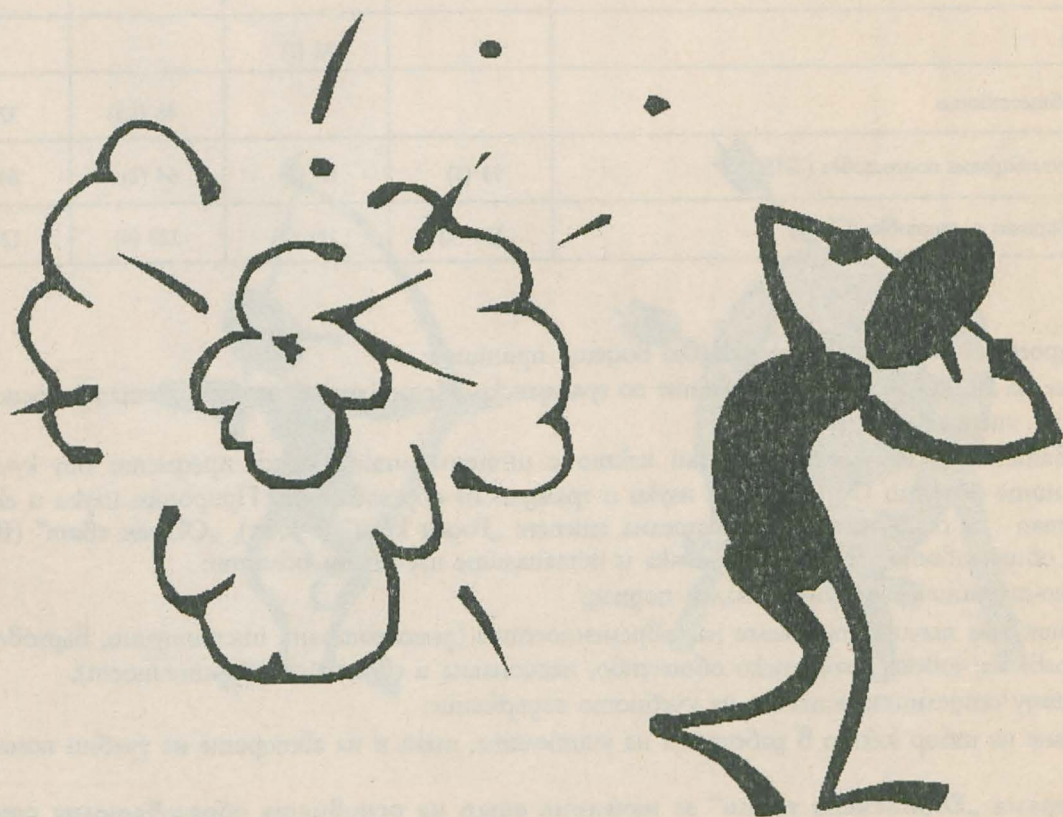
- Участниците (институционални и индивидуални) в осъществяването на програмата „Европейски уроци“:
  - учители и родители;
  - училищни настоятелства;
  - училища и училищни асоциации;
  - национални и регионални институции с компетенции в областта на образованието (МОН, Инспекторатите по образование и общините).
- Институциите (национални и международни) с решаваща роля в различните аспекти на евроинтеграционната или образователната политика:
  - Парламент;
  - Президентство;
  - Правителство;
  - Неправителствени организации;
  - Медии;
  - Международни организации (Съвет на Европа, Европейски съюз, НАТО, ООН).

VII. Какво да очакваме от проекта „Европейски уроци“?

През последните няколко години въпросът за повишаването на обществената информираност за процеса на европейската интеграция е един от най-сериозните въпроси, пред които е изправен ЕС. С най-голяма тежест този въпрос се отнася към обществената информираност в самите страни-членки на ЕС. Ето защо, лансирането на цялостна учебна програма по евроинтеграция, която обхваща големи части от гражданското общество, дава сериозен шанс *за привличането на вниманието на ЕС върху българския опит и за превръщане на България в ресурсен център за основното и средно образование.*

1. Учебната програма „Европейски уроци“ създава условия за изграждането на разгърната обучителна инфраструктура (учебни помагала, програми за обучение на учители, програми за училищен мениджмънт и др.), която да бъде готова да адаптира за нуждите на училището най-актуалните проблеми на съвременността.
2. Работата по училищната мрежа „Европа в училище“ създава за различните партньори условия за формиране на обществени групи, които да лобират активно за значимо място на обучението по евроинтеграция в българската образователна система.
3. Работата по проекта „Европейски уроци“, който обединява усилията на всички заинтересовани от образователния процес в училище (гражданско общество, държавни и общински институции, учители, ученици), създава условия за съдържателно структуриране и организационна оптимизация на образователната система, за устойчиво привличане на обществен интерес към нейните проблеми (кадрови, финансови и др.). Подобен подход е най-добрата гаранция, едновременно демократична и гражданска, за поэтапното решаване на тези проблеми в българското училище.

"Европейски зрочи"
учедна програма
I-IV клас

I. Общо представяне на учебната програма

Главната задача на учебната програма „Европейски уроци“ за началния етап на основната образователна степен (I-IV клас) е да предостави, по достъпен и разбираем начин, начално знание за съвременното място и роля на единството и многообразието на Европа и за връзките, които я свързват с България днес. Като представя разнообразието на тези връзки като стопански практики, като общи дейности по закрилата на природното и културно наследство, като общи морални и политически ценности, програма „Европейски уроци“ цели да даде начални знания на учениците за най-актуалния въпрос пред българското общество – интегрирането на България в ЕС и НАТО, и така поставя началото на информираното, гражданско участие на българския ученик в живота на страната.

Тъй като програмата е насочена към формирането на начални стратегии за информирано участие в гражданския живот, основно място в нея заемат уменията и навиците, които учениците следва да придобият. Особено внимание се отделя на ценностната ориентация, която представлява важен компонент във формирането на нагласите и уменията за гражданско участие.

Учебната програма е разработена за ЗИП и СИП форми на обучение за началния етап на основната образователна степен и е предвидена за преподаване в рамките на 4 учебни години.

	I клас	II клас	III клас	IV клас
Учебни седмици	31	32	32	32
Задължителна подготовка (ЗП) бр. часове/седм.				
Роден край	31 (1)			
Околен свят		32 (1)		
Човекът и обществото			48 (1,5)	32 (1)
Задължителноизбираема подготовка (ЗИП)	93 (3)	64 (2)	64 (2)	64 (2)
Свободноизбираема подготовка (СИП)	124 (4)	128 (4)	128 (4)	128 (4)

Учебната програма се основава на няколко водещи принципа:

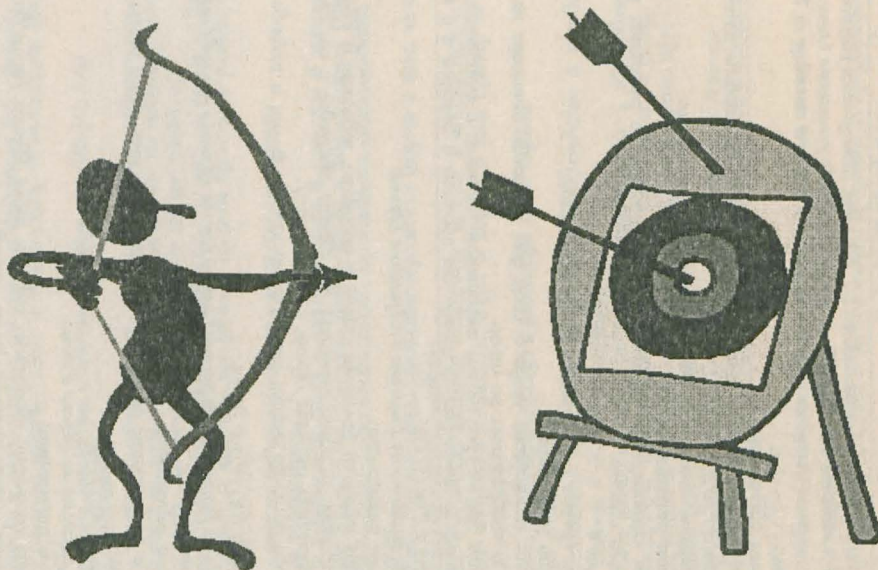
- Постигане на ДОИ за учебно съдържание по гражданско образование за началния етап на основната образователна степен;
- Последователни и същностни връзки както с интегралните учебни предмети от културно-образователните области Обществени науки и гражданско образование и Природни науки и екология за начален етап на основната образователна степен: „Роден край“ (I клас), „Околен свят“ (II клас), „Човекът и обществото“ (III-IV клас), така и останалите изучавани области;
- Проблемно-тематичен и функционален подход;
- Ориентация към значими проблеми на съвременността (демократични институции, върховенство на закона, права на човека, гражданско общество, национална и европейска идентичност);
- Баланс между отделните аспекти на учебното съдържание;
- Осигуряване на избор както в работата на учителите, така и на авторите на учебни помагала.

Учебна програма „Европейски уроци“ за началния етап на основната образователна степен е разработена в съответствие с Рамковите изисквания на МОН за разработване на учебни програми.

II. Цели на обучението

1. Да представи живота в обединена Европа като непрестанно развиващ се процес, в който участват всички европейци.
2. Да даде начално знание за тесните и непосредствени връзки между съвременния процес на евроинтеграция и културно-историческите традиции на Европа.
3. Да предостави на ученика начален достъп до знание за:
  - основните аспекти на ежедневието в Европа;
  - основните права и задължения на човека в демократичната държава и институциите, които ги гарантират;
  - единството и многообразието в културното и природно наследство на Европа;
  - мястото и ролята на България в обединена Европа
4. Да създаде предпоставки за прилагането на методи, които стимулират активното участие на учениците в обучителния процес (използването на новите информационни технологии, работа в група, дебати и др.)
5. Да ускори и улесни процеса на разработване на адекватни и мествани учебни програми, които могат да гарантират ефективното изпълнение на Държавните образователни изисквания за учебно съдържание по гражданско образование, залегнали в нормативната уредба на МОН за общообразователна подготовка.

III. ОЧАКВАНИ РЕЗУЛТАТИ		IV. УЧЕБНО СЪДЪРЖАНИЕ /ТЕМИ, ПОНЯТИЯ, КОНТЕКСТ И ДЕЙНОСТ/		
Колона 1	Колона 2	Колона 3	Колона 4	Колона 5
Ядра на учебно съдържание	Очаквани резултати на ниво учебна програма	Очаквани резултати по теми	Основни понятия /по теми/	Контекст и дейности за цялата програма
I. Аз и моят свят	<p><i>Стандарт 2 (Човекът и обществото I/1, I/3 – виж Методически указания, с. 24.)</i> <i>Познава значението на семейството и рода; различава училището като институция и общност; познава различни форми на училищния живот и определя мястото си във взаимоотношенията между тях.</i> Очаквани резултати: 3. Дава примери за семейни кулинарни специалитети и назовава типични европейски ястия. <i>Стандарт 3 /ЧО I/2, IV/1/</i> <i>Описва родното селище и родния край и различава столицата.</i> Очаквани резултати: 2. Описва характерното облекло в своя роден край и разпознава различни традиционни европейски облекла. <i>Стандарт 4</i> <i>Изражава чувство на увереност и умение за общуване.</i> Очаквани резултати: 4. Назовава технически уреди в своя дом и описва начините на ползването им; дава пример за изобретател по избор. 5. Изброява видове средства за информация /печатни и електронни медии, Интернет/ и дава пример за популярно предаване или програма в България и в Европа.</p>	<p>Тема I. Да живеем заедно в обединена Европа: ежедневието</p> <p>1. Вълшебният свят на героите: между приказките и комиксите.</p> <p>2. Реалният свят на пазара: професия, собственост, размяна, семеен бюджет.</p> <p>3. Общите пари на европейците: национални валути и евро.</p> <p>4. „Еврика!“ – ролята на техниката в ежедневието на съвременния европеец (телефон, кино, телевизия, автомобил, компютър).</p> <p>5. Европейците – еднакви и различни (облекло, храна, игри и спортни състезания).</p> <p>Очаквани резултати по теми: 1. Дава примери за размяна в ежедневието и описва ролята на парите в процеса на размяна.</p> <p>2. Познава ключови европейски приказни и легендарни герои и може да проследи разликите в представянето им в различни европейски страни</p>	<p>Банка</p> <p>Вълшебство</p> <p>Доход и разход</p> <p>Интернет</p> <p>Комикс</p> <p>Компютър</p> <p>Кулинарен специалитет</p> <p>Медия</p> <p>Мода</p> <p>Пари: валута, лев, евро</p> <p>Професия</p> <p>Работно време</p> <p>Работно място</p> <p>Бюджет: личен и семеен</p> <p>Спортно състезание</p> <p>Фирмена марка</p> <p>Хоби</p>	<p><i>На децата трябва да се даде възможност:</i></p> <p>да рисуват и оцветяват;</p> <p>да работят с нагледни материали;</p> <p>да контактуват със свои връстници от Европа чрез Internet по предварително оповестени сайтове (или адреси) от учителя;</p> <p>да работят с различни източници на информация: справочници, художествена литература, видеофилми;</p> <p>да изпълняват самостоятелно или с партньор дидактични игри;</p>
III. Аз и светът	<p><i>Стандарт 1 /ЧО IV/1,4/</i> <i>Различава мястото на България в съвременна Европа.</i> Очаквани резултати: 2. Назовава типични български стоки и продукти, известни в Европа. 3. Дава примери за общи елементи от своето ежедневието и от ежедневието на дете от друга европейска държава /храна, облекло, игри/. 4. Назовава общоевропейски герои от приказки и филми и разказва за техните приключения. <i>Стандарт 2 /ЧО IV/2,4; III/3,5/</i> <i>Разграничава Балканския полуостров като част от Европа и обяснява неговите природни и културни особености.</i> Очаквани резултати: 4. Свързва балканските държави с характерни за тях общи белези в храната, облеклото, фолклора. <i>Стандарт 3 /ЧО IV/4/</i> <i>Познава мястото на Европа в света.</i> Очаквани резултати: 4. Различава популярни европейски емблеми извън Европа /филмови и литературни герои, архитектура, мода, техника, кухня, спорт/. 5. Разпознава популярни неевропейски емблеми в Европа /филмови и литературни герои, търговски марки в модата, в техниката, храната и спорта/.</p>			
IV. Аз и светът на възрастните	<p><i>Стандарт 1</i> <i>Различава основните видове собственост.</i> Очаквани резултати: 1. Различава основни видове собственост – лична, обществена, сдвжима, недвижима, интелектуална – и дава пример за една от тях. 2. Назовава личната си собственост и я различава от собствеността на другите; дава</p>			

III. ОЧАКВАНИ РЕЗУЛТАТИ		IV. УЧЕБНО СЪДЪРЖАНИЕ / ТЕМИ, ПОНЯТИЯ, КОНТЕКСТ И ДЕЙНОСТ /		
Колона 1	Колона 2	Колона 3	Колона 4	Колона 5
Ядра на учебно съдържание	Очаквани резултати на ниво учебна програма	Очаквани резултати по теми	Основни понятия /по теми/	Контекст и дейности за цялата програма
	<p>примери за споделяне на личната си собственост.</p> <p>3. Разпознава неприкосновеността на частната собственост като европейска традиция.</p> <p>4. Знае прилики и разлики между частна и обществена собственост и дава примери за това.</p> <p>5. Описва различни начини /лични и обществени/ за защита от кражба.</p> <p><i>Стандарт 2</i> <i>Описва професии, длъжности и отношения между тях /ЧО I/3; II/2/</i></p> <p>Очаквани резултати:</p> <p>1. Описва професии, длъжности и отношения между работещите в училището.</p> <p>2. Дава пример за професия и разказва историята на нейния произход в Европа.</p> <p>3. Описва пътя към желаната професия и своите очаквания.</p> <p>4. Свързва европейски държави с характерна за тях професия и дава пример.</p> <p>5. Дава пример за приказни професии и посочва прилики и разлики спрямо реалните.</p> <p><i>Стандарт 3 /ЧО II/4/</i> <i>Разбира ролята на съвременния пазар и значението на парите.</i></p> <p>Очаквани резултати:</p> <p>1. Свързва съвременния пазар и парите с техния произход в историята на Европа.</p> <p>2. Назовава Българската Народна Банка /БНБ/ и Европейската Централна Банка /ЕЦБ/ и разпознава банката като институция, гарантираща стабилността на икономиката и издаваща парите.</p> <p>3. Разпознава Еврото като единната европейска валута и знае, че има различни монети за отделните европейски държави.</p> <p>4. Свързва европейски държави с типично за тях производство и дава пример.</p> <p>5. Изброява известни търговски марки в Европа и дава пример за тяхна реклама.</p> <p><i>Стандарт 4 /ЧО I/1/</i> <i>Може да разпределя семейни доходи и да планира личен бюджет.</i></p> <p>Очаквани резултати:</p> <p>1. Знае основните източници за доходи в семейството и назовава по видове основни месечни разходи в своето семейство.</p> <p>2. Разпознава различни умения и качества /работливост, образованост, предприемчивост, изобретателност, находчивост и др./ като източници на доход.</p> <p>3. Свързва различни професии със съответното им работно време и дава пример за различни по размер доходи и разходи.</p> <p>4. Описва личните си разходи и планира бюджета си за седмица.</p> <p>5. Дава пример за място в Европа, което иска да посети и предвижда различните разходи.</p>	<p>3. Познава ролята на съвременните технически средства (за комуникация и транспорт) като улесняващи контактите, размяната и взаимното познаване на европейците от различни страни.</p> <p>4. Описва типични храни и традиционни облекла в България и други европейски страни.</p>	<p>Банка</p> <p>Въшебство</p> <p>Доход и разход</p> <p>Интернет</p> <p>Комикс</p> <p>Компютър</p> <p>Кулинарен специалист</p> <p>Медия</p> <p>Мода</p> <p>Пари: валута, лев, евро</p> <p>Професия</p> <p>Работно време</p> <p>Работно място</p> <p>Бюджет: личен и семеен</p> <p>Спортно състезание</p> <p>Фирмена марка</p> <p>Хоби</p>	
V. Защита на живота и реакция в критична ситуация	<p><i>Стандарт 1 /ЧО II/6/</i> <i>Познава правилата за безопасност на движението и уме да ги спазва.</i></p> <p>Очаквани резултати:</p> <p>3. Дава примери за приказни и фантастични средства за придвижване и разыгрва ситуация, използвайки съответното средство и спазвайки реалните правила за движение.</p> <p>4. Дава пример за историята на произхода на транспортните средства /колело, автомобил, влак, балон, самолет, ракета/ и ги свързва със специфични правила за движение.</p> <p><i>Стандарт 3</i> <i>Изгражда начални умения за справяне в критични ситуации и конфликти.</i></p>			

III. ОЧАКВАНИ РЕЗУЛТАТИ		IV. УЧЕБНО СЪДЪРЖАНИЕ /ТЕМИ, ПОНЯТИЯ, КОНТЕКСТ И ДЕЙНОСТ/		
Колона 1	Колона 2	Колона 3	Колона 4	Колона 5
Ядра на учебно съдържание	Очаквани резултати на ниво учебна програма	Очаквани резултати по теми	Основни понятия /по теми/	Контекст и дейности за цялата програма
	Очаквани резултати: 3. Назовава популярни европейски герои, справящи се в критични ситуации и дава примери за уменията и познанията, които те използват.			
I. Аз и моят свят	<p><i>Стандарт 1</i> <i>Познава достойнството и равните, неотменими права на човека.</i> Очаквани резултати:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Знае функцията на закона като всеобщо задължение и назовава институции, изготвящи и прилагащи законите. 2. Знае, че законите гарантират равенство на правата в европейските държави и разпознава Европейската конвенция за защита правата на човека и основните свободи като основният общоевропейски стандарт в областта на защита на правата на човека. 3. Свързва произхода на европейската идея за равенство с религиозната традиция /равенство пред Бога/. 4. Назовава основните права и свободи на човека: право на живот, право на свобода и сигурност, свобода на мисълта, съвестта и религията. 5. Разпознава отмяната на смъртното наказание като отличителна черта на права на човека в Европа. <p><i>Стандарт 2 /ЧО I/1, I/3/</i> <i>Познава значението на семейството и рода; различава училището като институция и общност; познава различни форми на училищния живот и определя мястото си във взаимноотношенията между тях.</i> Очаквани резултати:</p> <ol style="list-style-type: none"> 5. Предлага план за провеждане на зелено училище /или друга форма на училищен живот/ в България и в Европа. <p><i>Стандарт 4</i> <i>Изражда чувство на увереност и умение за общуване.</i> Очаквани резултати:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Различава общуването като размяна на мнения и разпознава правото на свобода на изразяването на мнения като основно право на човека. 	<p>Тема II. Между може и трябва: права и задължения в обединена Европа</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Домът и неговите правила: хигиена, гости, дневен режим. 2. Аз и другият: в училище и на улицата (безопасност на движението, форми на училищен живот, права и задължения на ученика). 3. Обществото и неговите правила: гражданство, закони, права на детето. 4. Обединена Европа: еднакви права за различните европейци. 5. Защо правата трябва да бъдат гарантирани и защитавани: наркотици, насилие, престъпност. <p>Очаквани резултати по теми:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Познава правилата, които засягат непосредствено личното му ежедневие (вкъщи, на улицата и в училище) и може да обясни защо съществуват те. 2. Сравнява правилата, които спазва, с правилата, които спаз- 	<p>Бърза помощ</p> <p>Гражданин</p> <p>Гражданство</p> <p>Детско насилие</p> <p>Документи за самоличност</p> <p>Закон</p> <p>Конвенция</p> <p>Наркотици</p> <p>Пожарна</p> <p>Полиция</p> <p>Права и задължения</p> <p>Правилник</p> <p>Равенство пред закона</p> <p>Училищни власти</p>	<p><i>На децата трябва да се даде възможност:</i></p> <p>да работят с нагледни материали;</p> <p>да имат достъп и право на членство в училищната, читалищната и други библиотеки на територията на родното си място;</p> <p>да контактуват със свои връстници от Европа чрез Internet по предварително оповестени сайтове (или адреси) от учителя;</p> <p>да имат свои представители, които да защитават правата им пред училищните власти;</p>
II. Аз съм гражданин на моята държава	<p><i>Стандарт 2</i> <i>Разбира понятието „гражданин на България“; познава основните права, свободи и отговорности; знае правата на детето и основни организации в тяхна подкрепа.</i> Очаквани резултати:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Свързва понятието „гражданин“ с историята на произхода му в Европа и дава пример за права и задължения на гражданина. 2. Познава ролята и дава примери за използване на лични документи /бележник, ученическа карта, карта за транспорт, международен паспорт / в България и в Европа. 3. Назовава правото на образование, труд и свободно движение като основни права на европейския гражданин. 4. Знае, че всяко дете има неотменно право на образование и семейство, и че задължение на държавата е да гарантира тези права. 5. Дава примери за права на детето и изброява основните организации в България и в Европа, които защитават тези права. <p><i>Стандарт 3 /ЧО III/3/</i> <i>Определя своята гражданска идентичност, като описва и дава примери за значими национални кул-</i></p>			

III. ОЧАКВАНИ РЕЗУЛТАТИ		IV. УЧЕБНО СЪДЪРЖАНИЕ /ТЕМИ, ПОНЯТИЯ, КОНТЕКСТ И ДЕЙНОСТ/		
Колона 1	Колона 2	Колона 3	Колона 4	Колона 5
Ядра на учебно съдържание	Очаквани резултати на ниво учебна програма	Очаквани резултати по теми	Основни понятия /по теми/	Контекст и дейности за цялата програма
	<p><i>турни достижения.</i> Очаквани резултати: 1. Разпознава историческата и лична традиция, езика и религията като изграждащи идентичността. <i>Стандарт 4</i> <i>Утее да защитава правата си, без да нарушава правата на другите.</i> Очаквани резултати: 1. Познава правата и задълженията на ученика и учителя като установени от училищния правилник. 2. Дава примери за лица, които определя като различни от себе си; назовава общите белези между себе си и другите. 3. Изброява и дава пример за общоприети добродетели /честност, смелост, вяност, дълг, толерантност, справедливост, щедрост, възпитание/. 4. Разиграва ситуация, в която се налага да защитава своите или чужди права; посочва форми на насилие между деца. 5. Описва случка, в която се е наложило да употреби сила при отстояване на правата си и посочва други възможности за реагиране.</p>	<p>ват неговите връстници от други европейски страни.</p> <p>3. Познава основните права на детето и начините за тяхната защита.</p> <p>4. Познава легендарни европейски герои, които са пример за съвременни добродетели (дълг, вяност, честност и др.).</p>	<p>Бърза помощ</p> <p>Гражданин</p> <p>Гражданство</p> <p>Детско насилие</p> <p>Документи за самоличност</p> <p>Закон</p> <p>Конвенция</p> <p>Наркотици</p> <p>Пожарна</p> <p>Полиция</p> <p>Права и задължения</p> <p>Правилник</p> <p>Равенство пред закона</p> <p>Училищни власти</p>	
IV. Аз и светът на възрастните	<p><i>Стандарт 1</i> <i>Различава основните видове собственост.</i> Очаквани резултати: 3. Разпознава неприкосновеността на частната собственост като европейска традиция.</p>			
V. Защита на живота и реакция в критична ситуация	<p><i>Стандарт 1 /ЧО II/6/</i> <i>Познава правилата за безопасност на движението и утее да ги спазва.</i> Очаквани резултати: 1. Познава основните пътни знаци и правила за безопасност на движението, и ги разпознава като общоевропейски. 2. Дава пример за известна българска и европейска улица и посочва намиращи се на тях културни забележителности. 3. Дава примери за приказни и фантастични средства за придвижване и разиграва ситуация, използвайки съответното средство и спазвайки реалните правила за движение. 4. Дава пример за историята на произхода на транспортните средства /колеело, автомобил, влак, балон, самолет, ракета/ и ги свързва със специфични правила за движение. 5. Различава униформата на служител на КАТ и дава примери за други професии /или длъжности/ и популярни герои, имащи специфична униформа. <i>Стандарт 2 //ЧО II/3,4/</i> <i>Знае как да постъпва и към кого да се обърне при нужда в опасни за живота и здравето ситуации (бедствия, аварии, инциденти).</i> Очаквани резултати: 5. Разпознава използването на наркотици като особено опасно за живота и назовава български и други европейски организации, борещи се с този проблем. <i>Стандарт 3</i> <i>Изгражда начални умения за справяне в критични ситуации и конфликти.</i> Очаквани резултати: 1. Дава пример за възможни критични ситуации на улицата и в училище и разиграва начини за реагиране; описва опасни занимания, в които е участвал или е искал да участва.</p>			

III. ОЧАКВАНИ РЕЗУЛТАТИ		IV. УЧЕБНО СЪДЪРЖАНИЕ /ТЕМИ, ПОНЯТИЯ, КОНТЕКСТ И ДЕЙНОСТ/		
Колона 1	Колона 2	Колона 3	Колона 4	Колона 5
Ядра на учебно съдържание	Очаквани резултати на ниво учебна програма	Очаквани резултати по теми	Основни понятия /по теми/	Контекст и дейности за цялата програма
I. Аз и моят свят	<p><i>Стандарт 1</i> <i>Познава достойнството и равните, неотменими права на човека.</i> Очаквани резултати: 1. Знае функцията на закона като всеобщо задължение и назовава институции, изготвящи и прилагачи законите. <i>Стандарт 2 /ЧО I/1, I/3/</i> <i>Познава значението на семейството и рода; различава училището като институция и общност; познава различни форми на училищния живот и определя мястото си във взаимоотношенията между тях.</i> Очаквани резултати: 1. Свързва значението на семейството с взаимните усилия за благополучие; назовава различни видове родствени връзки. <i>Стандарт 3 /ЧО I/2, IV/1/</i> <i>Описва родното селище и родния край и различава столицата.</i> Очаквани резултати: 3. Дава пример за прилики и разлики между селото, града и столицата и описва техните предимства и недостатъци. 4. Изброява столиците и видовете държавно устройство в историята на България и свързва столицата с държавните институции. 5. Назовава столиците на държавите – членки на Европейския съюз и познава седалището на Европейския съюз.</p>	<p>Тема III. Обединена Европа и нейният рег: институциите</p> <p>1. За какво служат родителите: Семейството</p> <p>2. Нещата, които не можем да научим в къщи: Училището</p> <p>3. Защо се избира кмет: Общината и нейното управление</p> <p>4. Държавата и нейните институции (народно събрание, правителство, президент).</p> <p>5. Европейските институции: общи решения на общите проблеми на европейците.</p> <p>Очаквани резултати по теми: 1. Познава разликата между знанията, получени в семейството с тези получени в училище. 2. Познава основните институции на държавно управление на местно и национално ниво и може да посочи как възрастните от семейството му участват в тяхното функциониране.</p> <p>3. Дава примери за лична инициатива в полза на обществото (дарителство, благотворителност и др.)</p>	<p>Армия</p> <p>Герб</p> <p>Държава</p> <p>Европейски институции</p> <p>Защита и безопасност</p> <p>Знаме</p> <p>Избори</p> <p>Народно събрание</p> <p>Община</p> <p>Правителство</p> <p>Президент</p> <p>Семейство</p> <p>Собственост: частна и обществена</p> <p>Столица</p> <p>Училище</p> <p>Химн</p>	<p><i>На децата трябва да се даде възможност:</i></p> <p>да рисуват и оцветяват;</p> <p>да работят с нагледни материали;</p> <p>да имат гостъп и право на членство в училищната, читалищната и други библиотеки на територията на родното си място;</p> <p>да контактуват със свои връстници от Европа чрез Internet по предварително оповестени сайтове (или адреси) от учителя;</p> <p>да работят с различни източници на информация: справочници, художествена литература, видеофилми;</p> <p>да изпълняват самостоятелно или с партньор дидактични игри;</p>
II. Аз съм гражданин на моята държава	<p><i>Стандарт 1 /ЧО III/1, I/4, III/2/</i> <i>Разпознава националните символи (герб, знаме, химн); различава основните държавни институции (Народно събрание, Правителство, Президент); познава и описва официалните празници в Република България.</i> Очаквани резултати: 1. Познава националните символи и символите на обединена Европа (герб, знаме, химн) и описва какво символизират. 2. Разпознава основните държавни институции в България и в Европа и ги свързва с конкретен образ /сграда, личност/. 3. Изброява основни европейски институции /Европейска комисия, Европейски парламент, Европейски съд по правата на човека, Европейска централна банка/ и назовава тяхното седалище.</p>			
III. Аз и светът	<p><i>Стандарт 2 /ЧО IV/2,4; III/3,5/</i> <i>Разграничава Балканския полуостров като част от Европа и обяснява неговите природни и културни особености.</i> Очаквани резултати: 2. Назовава балкански езици, държави и столици, и разказва за една от тях.</p>			
IV. Аз и светът на възрастните	<p><i>Стандарт 3 /ЧО II/4/</i> <i>Разбира ролята на съвременния пазар и значението на парите.</i> Очаквани резултати: 2. Назовава Българската Народна Банка /БНБ/ и Европейската Централна Банка /ЕЦБ/ и разпознава банката като институция, гарантираща стабилността на икономиката и издаваща парите.</p>			

III. ОЧАКВАНИ РЕЗУЛТАТИ		IV. УЧЕБНО СЪДЪРЖАНИЕ /ТЕМИ, ПОНЯТИЯ, КОНТЕКСТ И ДЕЙНОСТ/		
Колона 1	Колона 2	Колона 3	Колона 4	Колона 5
Ядра на учебно съдържание	Очаквани резултати на ниво учебна програма	Очаквани резултати по теми	Основни понятия /по теми/	Контекст и дейности за цялата програма
V. Защита на живота и реакция в критична ситуация	<p><i>Стандарт 2 //ЧО II/3,4/</i> <i>Знае как да постъпва и към кого да се обърне при нужда в опасни за живота и здравето ситуации (бедствия, аварии, инциденти).</i> Очаквани резултати:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Различава основните институции, гарантиращи защита и безопасност /полиция, бърза помощ, противопожарна охрана, охрана в училище/ и знае към кого да се обърне в конкретна ситуация. 2. Назовава телефоните на бърза помощ, полиция, пожарна, родител. 3. Различава организации в Европа, осигуряващи помощ при бедствени и проблемни ситуации /лекари без граници, Червения кръст, ЮНЕСКО, Банка на Съвета на Европа./ 4. Дава пример за големи екологични проблеми /съществуващи и възможни/, засягащи цяла Европа. 5. Разпознава използването на наркотици като особено опасно за живота и назовава български и други европейски организации, борещи се с този проблем. <p><i>Стандарт 3</i> <i>Изгражда начални умения за справяне в критични ситуации и конфликти.</i> Очаквани резултати:</p> <ol style="list-style-type: none"> 4. Дава пример за съществуваща в Европа критична ситуация или конфликт, за които е чул. 5. Дава пример за ролята на армията и разпознава национална и международна армия /НАТО/; описва различни видове древно и съвременно въоръжение. 	4. Познава ключови европейски институции и причините за тяхното създаване.		
I. Аз и моят свят	<p><i>Стандарт 1</i> <i>Познава достойнството и равните, неотменими права на човека.</i> Очаквани резултати:</p> <ol style="list-style-type: none"> 3. Свързва произхода на европейската идея за равенство пред закона с религиозната традиция /равенство пред Бога/. 4. Назовава основните права и свободи на човека: право на живот, право на свобода и сигурност, свобода на мисълта, съвестта и религията. <p><i>Стандарт 3 //ЧО I/2, IV/1/</i> <i>Описва родното селище и родния край и различава столицата.</i> Очаквани резултати:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Разпознава културните забележителности в своя роден край и описва европейски културни забележителности по избор. <p><i>Стандарт 4</i> <i>Изгражда чувство на увереност и умение за общуване.</i> Очаквани резултати:</p> <ol style="list-style-type: none"> 2. Разпознава символите и жестовете като общ език и разыгрва ситуация на общуване без думи; описва общоевропейски символи и жестове, и дава пример за техния произход. 4. Назовава технически уреди в своя дом и описва начините на ползването им; дава пример за изобретател по избор. 	<p>Тема IV. Единни в разнообразието: културното и природно наследство на обединена Европа</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. За каузата на европейското единство: бележити личности, събития и паметници. 2. В какво вярват европейците: религии и храмове. 3. Как се разбират европейците: езиковото и демографско разнообразие на Европа. <p>4. Многоликата европейска природа: разнообразието на климата, релефи, растителни и жи-</p>	<p>Бедствие</p> <p>Добродетел</p> <p>Дълг</p> <p>Екология</p> <p>Изкуство</p> <p>Културен жест</p> <p>Музей</p> <p>Наследство : културн и природно</p> <p>Околен свят</p>	<p>На децата трябва да се даде възможност:</p> <p>да рисуват и оцветяват;</p> <p>да работят с нагледни материали;</p> <p>да имат гостъп и право на членство в училищната, читалищната, читалищната и други библиотеки на територията на родното си място;</p> <p>да участват в екскурзии с учебна цел;</p>
II. Аз съм гражданин на моята държава	<p><i>Стандарт 3 //ЧО III/3/</i> <i>Определя своята гражданска идентичност, като описва и дава примери за значими национални културни достижения.</i> Очаквани резултати:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Разпознава историческата и лична традиция, езика и религията като изграждащи иден- 			

III. ОЧАКВАНИ РЕЗУЛТАТИ		IV. УЧЕБНО СЪДЪРЖАНИЕ /ТЕМИ, ПОНЯТИЯ, КОНТЕКСТ И ДЕЙНОСТ/		
Колона 1	Колона 2	Колона 3	Колона 4	Колона 5
Ядра на учебно съдържание	Очаквани резултати на ниво учебна програма	Очаквани резултати по теми	Основни понятия /по теми/	Контекст и дейности за цялата програма
	<p>тичността.</p> <p>2. Свързва България и други европейски държави с определена историческа личност и културни достижения; дава пример какво има или трябва да има в един музей.</p> <p>3. Дава примери и описва национални културни достижения, познати в цяла Европа.</p> <p>4. Разпознава кирилицата и латиницата като основни азбуки на Европа и изброява различни европейски езици.</p> <p>5. Дава пример за благополучие /материално, духовно/ и сравнява благополучието на България с други страни в Европа.</p> <p><i>Стандарт 4</i> <i>Умее да защитава правата си, без да нарушава правата на другите.</i></p> <p>Очаквани резултати:</p> <p>3. Изброява и дава пример за общоприети добродетели /честност, смелост, вяност, гъвкавост, толерантност, справедливост, щедрост, възпитание/.</p>	<p>вотински видове в Европа.</p> <p>5. "Хвърчащата класна стая": Опазването на културното и природното наследство на обединена Европа (резервати, музеи, паметници и културни маршрути).</p> <p>6. Откритията: общо наследство на всички европейци (географска карта, печатна преса, парна машина, електричество).</p> <p>Очаквани резултати по теми:</p> <p>1.Сравнява различни начини на обличане и хранене в България и в Европа, обусловени от климатични и природни особености в различните части на континента.</p> <p>2.Познава ефекта от важни открития върху жизнената среда на европейския континент и обяснява връзката между този ефект и мерките за защита на околната среда.</p> <p>3.Може да проследи влиянието на важни европейски личности и събития в съвременния живот на България и други европейски страни.</p>	<p>Открития и изобретения</p> <p>Паметник</p> <p>Резерват</p> <p>Реклама</p> <p>Религия</p> <p>Символ</p>	<p>да работят с различни източници на информация: справочници, художествена литература, видеofilми;</p>
III. Аз и светът	<p><i>Стандарт 1 /ЧО IV/1,4/</i> <i>Различава мястото на България в съвременна Европа.</i></p> <p>Очаквани резултати:</p> <p>1. Дава пример за събития от българската история, изиграли важна роля в историята на Европа.</p> <p><i>Стандарт 2 /ЧО IV/2,4; III/3,5/</i> <i>Разграничава Балканския полуостров като част от Европа и обяснява неговите природни и културни особености.</i></p> <p>Очаквани резултати:</p> <p>1. Свързва България и други европейски държави с характерни природни забележителности, животни и растения.</p> <p>2. Назовава балкански езици, държави и столици, и разказва за една от тях.</p> <p>3. Дава пример за събития от балканската история, изиграли важна роля в историята на Европа.</p> <p>5. Изброява основните религии на Балканския полуостров и посочва примери за тяхното разпространение в останалата част на Европа.</p> <p><i>Стандарт 3 /ЧО IV/4/</i> <i>Познава мястото на Европа в света.</i></p> <p>Очаквани резултати:</p> <p>1. Дава примери за исторически събития и културни достижения в Европа, имащи световно значение.</p> <p>2. Назовава и различава по характерен белег основните световни религии в Европа и различава основните европейски езици.</p> <p>3. Назовава войни, случили се през XX век и засянали различни европейски държави.</p>			
V. Защита на живота и реакция в критична ситуация	<p><i>Стандарт 1 /ЧО II/6/</i> <i>Познава правилата за безопасност на движението и умее да ги спазва.</i></p> <p>Очаквани резултати:</p> <p>2. Дава пример за известна българска и европейска улица и посочва намиращи се на тях културни забележителности.</p> <p>4. Дава пример за историята на произхода на транспортните средства /колело, автомобил, влак, балон, самолет, ракета/ и ги свързва със специфични правила за движение.</p>			

III. ОЧАКВАНИ РЕЗУЛТАТИ		IV. УЧЕБНО СЪДЪРЖАНИЕ /ТЕМИ, ПОНЯТИЯ, КОНТЕКСТ И ДЕЙНОСТ/		
Колона 1	Колона 2	Колона 3	Колона 4	Колона 5
Ядра на учебно съдържание	Очаквани резултати на ниво учебна програма	Очаквани резултати по теми	Основни понятия /по теми/	Контекст и дейности за цялата програма
	<p><i>Стандарт 2 /ЧО II/3,4/</i> <i>Знае как да постъпва и към кого да се обърне при нужда в опасни за живота и здравето ситуации (бедствия, аварии, инциденти).</i> Очаквани резултати: 4. Дава пример за големи екологични проблеми /съществуващи и възможни/, засягащи цяла Европа. <i>Стандарт 3</i> <i>Изгражда начални умения за справяне в критични ситуации и конфликти.</i> Очаквани резултати: 2. Разказва за критични ситуации, възможни да се случат в планината и в морето, и описва начини за преразглеждане им.</p>	<p>4. Обяснява защо природното и културно наследство на Европа принадлежи на всички европейци, а не на отделни хора и страни.</p>		
I. Аз и моят свят	<p><i>Стандарт 2 /ЧО I/1, I/3/</i> <i>Познава значението на семейството и рода; различава училището като институция и общност; познава различни форми на училищния живот и определя мястото си във взаимоотношенията между тях.</i> Очаквани резултати: 2. Описва практиката на празнуване на голям религиозен празник в своето семейство и в дадена европейска държава; разказва историята на произхода им. 4. Разпознава училищния празник и дава пример за подобна практика в европейска държава по избор. <i>Стандарт 4</i> <i>Изгражда чувство на увереност и умение за общуване.</i> Очаквани резултати: 3. Познава и коментира легендата за рицарите от кръглата маса и я свързва със съвременни добродетели.</p>	<p>Тема V. Споделената памет: празници и празнуване в обединена Европа</p> <p>1. Как и какво празнува семейството – традиционни празници (годишнини, именни дни и др.) 2. Училищният празник. 3. Държавата и нейната памет: националните празници. 4. Религиозните празници и техният произход. 5. Когато всички европейци празнуват заедно – европейските празници (Ден на Европа, Ден на правата на човека, Ден на културното наследство).</p> <p>Очаквани резултати по теми: 1. Познава основните семейни празници в своето семейство и ги сравнява със семейни празници в други европейски държави. 2. Познава националните празници на България и ги сравнява с националните празници на други европейски страни. 3. Познава основните религиозни празници в Европа и проследява различията в празнуването им в България и други европейски страни. 4. Познава историята на основните общоевропейски празници и начина на отбелязването им в собствената му страна.</p>	<p>Благополучие</p> <p>Добродетели</p> <p>Конфликти</p> <p>Мит и легенда</p> <p>Памет</p> <p>Патрон</p> <p>Поколение</p> <p>Празник</p> <p>Ритуал</p> <p>Род</p> <p>Традиция</p> <p>Униформа</p> <p>Цивилизация</p> <p>Юбилей</p>	<p><i>На децата трябва да се даде възможност:</i></p> <p>да работят с нагледни материали;</p> <p>да имат достъп и право на членство в училищната, читалищната и други библиотеки на територията на родното си място;</p> <p>да контактуват със свои връстници от Европа чрез Internet по предварително оповестени сайтове (или агрегатори) от учителя;</p> <p>да работят с различни източници на информация: справочници, художествена литература, видеофилми;</p>
II. Аз съм гражданин на моята държава	<p><i>Стандарт 1 /ЧО III/1, I/4, III/2/</i> <i>Разпознава националните символи (герб, знаме, химн); различава основните държавни институции (Народно събрание, Правителство, Президент); познава и описва официалните празници в Република България.</i> Очаквани резултати: 4. Познава и изброява официалните празници на Република България и разказва историята на произхода им. 5. Изброява официални празници на европейски държави и назовава общоевропейски празници /ден на Европа, ден на правата на човека, ден на културните наследства/.</p>			
III. Аз и светът	<p><i>Стандарт 1 /ЧО IV/1,4/</i> <i>Различава мястото на България в съвременна Европа.</i> Очаквани резултати: 5. Разказва мита за Европа и го разпознава като един от белезите на обединена Европа.</p>			

IV.1. Възможности за междупредметни връзки

Културнообразователна област „Обществени науки и гражданско образование“

Роден край

- обогатява знанията на учениците за природните и културни забележителности на България и други европейски страни;
- задълбочава знанията за традиционните празници и тяхното значение в България и в други европейски страни;
- формира първоначални представи за околната среда (обществена и природна);
- съдейства за развитието на детските познавателни способности;
- стимулира детската познавателна активност и интереси;
- полага основата на културата на общуване;

Човекът обществото

- разширява познанията за различни важни аспекти на обществените отношения (пазар, размяна, правила, закон и др.);
- разширява познанията за институциите – национални и международни;
- развива умения за сравняване на важни елементи от обществения живот на България и други европейски държави (ежедневие, институции, традиции);
- развива способността за преценка на резултатите от съвременното технологично развитие в България и в Европа;
- целенасочено формира познавателни, практически и комуникативни умения;

Културнообразователна област „Български език и литература“

Български език и литература

- способства за усъвършенстване на устната реч;
- развива техниките за четене;
- развива писмената култура на учениците (правилата за писане, граматическите правила), а чрез използваните понятия обогатява и езиковата им култура;
- обогатява културата им с различни приказни герои и възпитава в любов към книгата;

Културнообразователна област „Природни науки и екология“

Околен свят

- развива техниките за четене на географска карта;
- обогатява знанията за природното разнообразие на европейския континент;
- допринася за създаването на начална екологична култура;
- формира положително отношение към околната среда;

Културнообразователна област „Математика, информатика и информационни технологии“

Математика

- развива възможностите за чертаене (и разчитане) на графики, цифри;
- развива уменията за търсене на белези за еднаквост и съпоставимост на фигури;
- развива начални умения за работа с компютър;

Европейски уроци

Културнообразователна област „Чужди езици“

- развива техниките за четене на чужд език;
- създава културен контекст на изучавания европейски език, като разширява знанията на ученика с елементи от културата на страната, чиито език изучава;

Културнообразователна област „Изкуства“

Изобразително изкуство

- получава знания за видни личности, шедьоври на изкуството и архитектурни паметници, свързани с европейското културно наследство;
- формира умения за наблюдаване на картина;
- формира умения за собствено изобразяване на видяно и преживяно;
- развива въображението;

Музика

- получава знания за видни личности и музикални явления, свързани с европейското културно наследство;

Културнообразователна област „Бит и технология“

Домашен бит и техника

- обогатява знанията за важни открития и изобретения;
- развива способността за проследяване на природния и социален ефект от техническия прогрес;
- задълбочава знанията за различни съвременни професии;

Културно образователна област „Физическа култура и спорт“

Физическо възпитание и спорт

- разширява познанията за традиционните български танци и групи европейски традиционни танци и игри;
- задълбочава знанията за най-популярните спортове в Европа;
- формира нагласи за честност и справедливост на спортно състезание;
- разширява знанията за основните норми за сигурност по време на туристически дейности;

V. Специфични методи и форми за оценяване на постиженията

Критериите за оценяване са свързани преди всичко с насърчаването и стимулирането на по-нататъшното самостоятелно усвояване на нови знания и умения, като акцентът се поставя главно върху овладяване на специфични умения и развиване на компетенции. Особено важно е да се отбележи, че съдържанието на колона Ценностна ориентация и поведение в таблицата е съществен компонент на целите на обучението по учебната програма „Европейски уроци“, но не подлежи на оценяване.

Предлаганите методи и форми на оценяване са само предложения, основани на образователни теории и на добрата педагогическа практика. В този смисъл те имат препоръчителен характер и използването им не трябва да се възприема като задължение на учителя.

<i>Първо равнище: разпознаване възприемане</i>		
Знания	Умения	Ценностна ориентация и поведение
<ul style="list-style-type: none"> ● запомня факти, събития, имена на личности и тяхната дейност; ● подбира най-точното изображение, съответстващо на дадено действие или основно понятие. 	<ul style="list-style-type: none"> ● участва в дидактични игри; ● разпознава основните знаци от картата на Европа и работи с нея; ● попълва местови въпроси, основани се предимно на илюстрации. 	<ul style="list-style-type: none"> ● проявява дисциплинираност и последователност в работата си; ● търси подкрепата от учителя.

<i>Второ равнище: разбиране отговаряне</i>		
Знания	Умения	Ценностна ориентация и поведение
<ul style="list-style-type: none"> ● обяснява със свои думи дадено действие или понятие; ● разбира връзката между природни и исторически особености и разликите в начините на живот в различните европейски региони. 	<ul style="list-style-type: none"> ● участва в симулативни игри; ● изработва елементарни схеми на обекти по дадени елементи; ● попълва местови въпроси с избираем отговор. 	<ul style="list-style-type: none"> ● работи в екип при осъществяване на поставена задача; ● проявява толерантност към мнението на другите.

<i>Трето равнище: прилагане анализиране</i>		
Знания	Умения	Ценностна ориентация и поведение
<ul style="list-style-type: none"> ● търси употребата на дадено понятие в собственото си ежедневие; ● обяснява правата и отговорностите на детето. 	<ul style="list-style-type: none"> ● сравнява елементи от ежедневието си с тези на друго дете; ● работи с разнообразни местови задачи. 	<ul style="list-style-type: none"> ● работи самостоятелно по поставена задача; ● възприема различно от собственото мнение; ● проявява интерес към придобиване на нова и допълнителна информация по даден проблем.

VI. Методически указания за прилагане на учебната програма „Европейски уроци“, предназначени за начални учители

Учебната програма „Европейски уроци“ е разработена на основите на ДООИ за учебно съдържание по Гражданско образование, като същевременно е съобразена с ДООИ за учебно съдържание по предмета Човекът и обществото, които описват резултатите от обучението по предметна област Обществени науки и гражданско образование“. Тези резултати са получени от изучаването на предметите Роден край, Околен свят и Човекът и обществото, които са част от задължителната подготовка (ЗП) в началната образователна степен. Тя обхваща обучението в часовете по ЗИП и СИП за целия курс на началната образователна степен I-IV клас. В този смисъл особено важно е да се обърне внимание, че предложените в Колона 3 теми и Очакваните резултати по стандарти в Колона 2 са предвидени за целия курс на обучение, а не обхващат съдържанието на програмата за един клас. Посочените теми в Колона 3 не представляват последователно структуриране на учебното съдържание по класове. Според спецификата на възрастта на децата и изучавания предмет в ЗП на началната образователна степен отделни теми могат да бъдат водещи за всеки клас. В Колона 2, след дадения Стандарт по гражданско образование, в скоби е посочен съответният Стандарт от Човекът и обществото.

Няма съмнение, че гражданското образование, разбирано като част от учебното съдържание на различни предмети, може да снабди учениците с необходимите им практически знания и умения за успех в едно съвременно общество с пазарна икономика.

За улесняване и по-голяма ефективност на работата по теми, Очакваните резултати на ниво учебна програма (Колона 1 и Колона 2) са представени в съответствие с реда на темите (Колона 3). Ядрата и Стандартите за учебно съдържание (Колона 1 и Колона 2) отговарят на нормативно приетите, съгласно Наредба № 2 от 18 май 2000 г., Държавни образователни изисквания за учебно съдържание, приложени по-долу.

Държавни образователни изисквания

• Гражданско образование

(Степени на образование: Основна; Етап: Начален)

Ядра на учебно съдържание	Стандарти
I. Аз и моят свят	<ol style="list-style-type: none"> 1. Познава достойнството и равните, неотменими права на човека. 2. Познава значението на семейството и рода; различава училището като институция и общност; познава различни форми на училищния живот и определя мястото си във взаимоотношенията между тях. 3. Описва родното селище и родния край и различава столицата. 4. Изгражда чувство на увереност и умение за общуване.
II. Аз съм гражданин на моята държава	<ol style="list-style-type: none"> 1. Разпознава националните символи (герб, знаме, химн); различава основните държавни институции (Народно събрание, правителство, Президент); познава и описва официалните празници в Република България. 2. Разбира понятието „гражданин на България“; познава основните права, свободи и отговорности; знае правата на детето и основни организации в тяхна подкрепа. 3. Определя своята гражданска идентичност, като описва и дава примери за значими национални културни достижения. 4. Умее да защитава правата си, без да нарушава правата на другите.
III. Аз и светът	<ol style="list-style-type: none"> 1. Различава мястото на България в съвременна Европа. 2. Разграничава Балканския полуостров като част от Европа и обяснява неговите природни и културни особености. 3. Познава мястото на Европа в света.

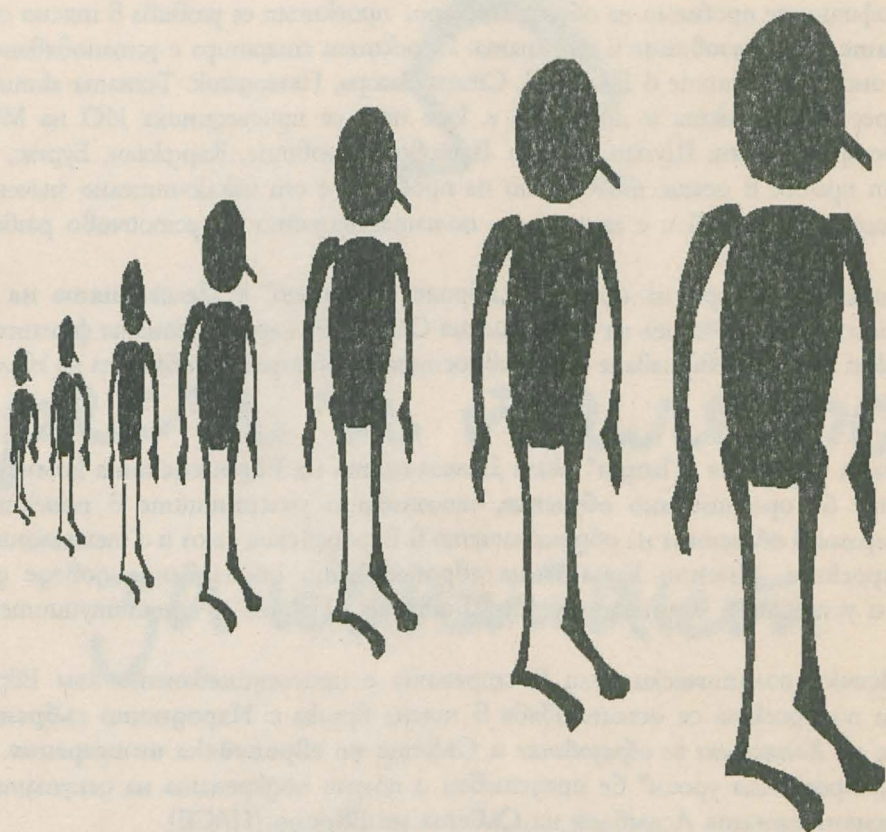
IV. Аз и светът на възрастните	<ol style="list-style-type: none"> 1. Различава основните видове собственост. 2. Описва професии, длъжности и отношения между тях. 3. Разбира ролята на съвременния пазар и значението на парите. 4. Може да разпределя семейни доходи и да планира личен бюджет.
V. Защита на живота и реакция в критична ситуация	<ol style="list-style-type: none"> 1. Познава правилата за безопасност на движението и умее да ги спазва. 2. Знае как да постъпва и към кого да се обърне при нужда в опасни за живота и здравето ситуации (бедствия, аварии, инциденти). 3. Изгражда начални умения за справяне в критични ситуации и конфликти.

● Човекът и обществото

(Степен на образование: Основна; Етап: Начален /I-IV/)

Ядра на учебно съдържание	Стандарти
I. Роден край	<ol style="list-style-type: none"> 1. Познава значението на семейството и рода. 2. Описва родното селище и родния край. 3. Различава училището като институция и общност. 4. Различава основни сграждани институции и органи на местната власт
II. Човекът и неговата среда	<ol style="list-style-type: none"> 1. Определя значението на някои природни дадености (вода, почва и др.) за живота на хората. 2. Посочва връзката между особеностите на природната среда и трудовата дейност на хората. 3. Дава примери за последиците от взаимодействието между човека и околната среда. 4. Дава примери за промени в околната среда и бита на хората, настъпили в резултат на някои технически нововъведения. 5. Описва елементи от ежедневието живот на българите през различни епохи. 6. Изрежда правила за безопасно движение по улиците.
III. Национално и културно наследство	<ol style="list-style-type: none"> 1. Познава националните символи (знаме, герб, химн). 2. Разпознава и определя във времето официални и битови празници в България. 3. Дава примери за значими културни постижения на българския народ. 4. Разказва за ярки личности и събития в българската история. 5. Знае ролята на езика, религията и традициите за съхраняването и развитието на българския народ.
IV. България- част от света	<ol style="list-style-type: none"> 1. Назовава столицата на Република България и нейните забележителности. 2. Определя географското положение на България на Балканския полуостров и в Европа. 3. Описва най-общо географски области в страната. 4. Илюстрира с примери връзките на България с Европа и света.
V. Източници на знания	<ol style="list-style-type: none"> 1. Разграничава материални от писмени източници на знания. 2. Използва картата като източник на знания. 3. Съставя кратки описания на обекти и събития.

Партньори

Вече десет години от създаването си насам **Фондация „Отворено общество“** подкрепя проекти, насочени към укрепването на гражданското общество, стабилността на институциите, прозрачността в процеса на вземането на управленски решения, пълноправното утвърждаване на демократичните ценности, въвеждането на съвременни методи на преподаване и нови образователни политики. Това са и изискванията на Европейския съюз за бъдещото пълноправно членство. В този смисъл проекти, подпомагащи присъединяването на България към Европа, винаги са били приоритетни за Фондация „Отворено общество“, но станаха особено актуални в светлината на отправената покана за започване на преговори за пълноправно членство. Фондация „Пайдея“ с финансовата подкрепа на фондация „Отворено общество“ разработи проект „Европейски уроци“ за популяризиране на обучението по европейска интеграция и възможностите за неговото практическо прилагане в рамките на задължително избираемите и свободно избираемите предмети в основното и средно образование.

Проектът „Европейски уроци“ се реализира в сътрудничество с **Министерството на Образованието и науката** и по-специално с **дирекция „Средно образование“** и дирекция „**Координация и контрол на средното образование**“. Тяхното съдействие и висококвалифицирано експертно мнение и препоръки са от ключово значение за осъществяването на проекта и за насърчаване и разгръщане на инициативата за въвеждането на обучението по европейска интеграция в училище.

Отчитайки специфичните проблеми на образованието, проектът се развива в тясно сътрудничество с **Инспекторатите по образование** в страната. Проектът стартира с установяването на успешно партньорство с инспекторатите в Пловдив, Стара Загора, Пазарджик. Тяхната активност генерира нарастващ интерес към проекта и през 2001 г. към него се присъединиха ИО на МОН във Видин, Благоевград, Силистра, Плевен, Шумен, Велико Търново, Търговище, Кърджали, Бургас, Варна, Габрово, Монтана. Техният принос в осъществяването на проекта е от изключително значение за неговото разрастване в национален мащаб и е гарант за по-нататъшното му устойчиво развитие.

Един от основните партньори на проекта „Европейски уроци“ е **Делегацията на Европейската комисия** – официален представител на Европейския Съюз в България. Нейната финансова и експертна подкрепа играе важна роля за повишаване ефективността и разширяване обхвата на квалификационните модули.

Ключова подкрепа за Фондация „Пайдея“ оказва **Делегацията на Европейската комисия** в България, с чието финансиране бе организирано обучение, запознаващо участниците в проекта с основните финансиращи програми в областта на образованието в Европейския съюз и с технологията за създаване на ефективни проекти. Именно каузата на европейското образование доведе до дългосрочно сътрудничество и устойчиви контакти между Фондация „Пайдея“ и институциите на ЕС.

Приоритет за всички политически сили в страната е присъединяването към Европейския съюз. Затова работата по проекта се осъществява в тясна връзка с **Народното събрание** и най-вече с представителите на **Комисиите по образование** и **Съвета по европейска интеграция**. В резултат на това проектът „Европейски уроци“ бе представен и получи подкрепата на депутатите, членове на групата на **Парламентарната Асамблея на Съвета на Европа (ПАСЕ)**.

Гарант за международната значимост на проекта е заявената подкрепа на **Съвета на Европа**. Тази организация, обединяваща 47 европейски правителства, съдейства енергично с огромния си опит и международните си контакти. **Информационният център** на Съвета на Европа в София е устойчив партньор по проекта „Европейски уроци“ и пълноценно съдейства за навременното осигуряване на училищната мрежа с актуална информация и справочна литература по проблемите на евроинтеграцията.

Адреси и телефони за контакт

Фондация „Пайдея“

София 1000

Ул. Ангел Кънчев 15

Тел. и факс: /+359 2/ 987 26 76

Тел.: /+359 2/ 988 17 11

e-mail: paideia@mail.orbitel.bg

web site: www.paideiafoundation.org

ФОНДАЦИЯ
ОТВОРЕНО
ОБЩЕСТВО
СОФИЯ

Няколко причини да се включите в проекта „Европейски уроци“, ако сте учител:

1. Проектът за учебни програми по евроинтеграция „Европейски уроци“ е фокусиран върху най-важните аспекти на процеса на евроинтеграция и тяхното отражение в съвременна България: основните европейски организации и техните институции, общата икономическа и социална политика, принципите на европейското единство и неговите традиции, младият българин и неговите перспективи в обединена Европа и мн. др.
2. „Европейски уроци“ Ви предлага да бъдете активен партньор в изработването на учебните програми по евроинтеграция „Европейски уроци“, като споделите ваши идеи и добри педагогически практики.
3. Работата на експертите, които сътрудничат на „Европейски уроци“, влияе пряко върху значими аспекти на основното и средно образование (национални учебни програми, национални и местни власти, неправителствени организации, медии). Получаването на информация непосредствено от източника, може да допълни учебниците, които използвате или да подобри качествата на Вашия проект.
4. Ако имате професионална квалификация по география, история, философия, социология, културология, психология, Вие лесно можете сам да допълните компетентността си с помощта на информационните материали „Европейски уроци“.
5. Имате добра педагогическа идея и искате да я споделите? Имате добра педагогическа практика, която се нуждае от подкрепа? Най-добре е за това първи да научат Вашите колеги от училищната мрежа „Европа в училище“.
6. Интернет страницата на проекта „Европейски уроци“ може да Ви улесни при контактите с Вашите партньори от училищната мрежа, но може също така да Ви помогне да научите повече за основните европейски организации и техните програми, които подкрепят образованието.
7. Искате да научите повече за Фондация „Отворено общество“ и за нейните програми в областта на образованието в България? Интересувате се как се пише успешен проект? Тогава информационните материали и съветите на нашите експерти ще Ви бъдат полезни.